

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора географічних наук, професора кафедри раціонального використання природних ресурсів і охорони природи Львівського національного університету імені Івана Франка **Назарука М. М.** на дисертацію **Чабанчук Валентини Юріївни** «Еколого – географічний аналіз лісових ландшафтів Рівненської області» представленої на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів

Актуальність теми дослідження.

Сьогодні Україна є найменш лісною європейською державою, яка не може забезпечити власних потреб у деревині, а ліс, основний компонент біосфери, нездатний повною мірою утримувати екологічну рівновагу. З огляду на ці обставини площу лісів України необхідно збільшити не менш як у два рази. У великому занепаді перебуває тепер і захисне лісорозведення як важливий чинник екологічної стабільності. Одним з важливих видів природокористування є лісокористування. Необгунтовані об'єми розрахункових лісосік привела до значного погіршення основних лісівничих показників. Зокрема, погіршилась вікова структура лісів, збільшилась площа насаджень з низькими повнотами, знизилась продуктивність деревостанів. У цій ситуації важливого значення набувають питання ґрунтового аналізу лісових ландшафтів та їх динаміки протягом останніх років. Отже, актуальність теми дослідження Чабанчук В.Ю. очевидна.

Формулювання наукової проблеми, нове розв'язання якої отримано в дисертації.

У дисертації розкрито сутність лісових ландшафтів у методологічному полі конструктивної географії. Проведено просторово – часовий аналіз динаміки заліснення території Рівненської області. Досліджено сучасну вікову та видову структуру лісових ландшафтів, окреслено основні напрямки господарського використання лісових ресурсів області та їх вплив на функціонування ландшафтів. Об'єктом дослідження слугували лісові ландшафти та основні наслідки негативного антропогенного впливу їх використання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у винесених автором на захист основних наукових положень щодо конструктивно-географічної оцінки лісових ландшафтів Рівненської області:

- автором обґрунтовано основні періоди у розвитку антропогенізації лісових ландшафтів Рівненщини;
- визначено й охарактеризовано просторово – часову динаміку лісових ландшафтів області;
- у конструктивно-географічному аспекті розглянуто і створено картографічна модель, яка відображає сутність рекомендованих заходів з оптимізації лісових ландшафтів Рівненщини;
- удосконалено методикку дослідження лісових ландшафтів;
- розроблено заходи щодо поліпшення сучасної структури лісових ландшафтів Рівненщини.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, розроблених у дисертації Чабанчук В. Ю.

Винесені на захист наукові положення достатньо сформульовані, систематизовані та упорядковані; ймовірність одержаних висновків забезпечується проведенням значного обсягу польових досліджень, обґрунтованістю вихідних наукових положень, використанням апробованих результатів досліджень державних служб та установ, сучасних дослідницьких технологій.

Зміст дисертації, автореферату та наукових праць, опублікованих за темою дисертації, дає підставу для висновку про те, що наукові положення та отримані результати дисертаційного дослідження є достатньо обґрунтованими та об'єктивними. Вони базуються на теоретичних засадах конструктивно-географічного дослідження, використанні фактичного матеріалу із офіційних статистичних джерел та фондів матеріалів управлінь та відомств, а також даних, отриманих автором в ході картографічних моделей, проведенні їх оцінки, аналізу, інших літературних джерел.

Дисертаційна робота проілюстрована – 49 рисунків, 25 таблиць, що сприяє узагальненню і кращому сприйняттю отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій. Висновки до кожного розділу – чіткі, логічно побудовані та базуються на результатах проведеного дослідження. Список використаних джерел налічує 231 найменування.

Наукове та практичне значення роботи.

Розроблені у дисертації теоретичні аспекти дослідження лісових ландшафтів можуть бути використані для вивчення подібного лісових екосистем в інших регіонах нашої держави. Створені картосхеми ландшафтної структури досліджуваних об'єктів можуть бути використані органами державної влади та місцевого самоврядування у процесі відновлення, реконструкції та охорони оригінальних ландшафтних комплексів Рівненщини.

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих автором достатня із врахуванням встановлених вимог, позаяк, здобувачем під час виконання роботи опубліковано 26 наукових праць, серед них 9 статей у фахових виданнях України, 2 статті у наукових періодичних виданнях інших країн (Білорусь та Казахстан), 2 статті в інших виданнях та 13 наукових повідомлень і тез доповідей за матеріалами наукових конференцій. Роботи пройшли апробацію на достатній кількості наукових конференцій, семінарів високого вітчизняного та міжнародних рівнів. З огляду на міждисциплінарний підхід, у роботі використано напрацювання лісівників, біологів, географів, екологів, які стосуються вивчення лісових ресурсів та ландшафтів.

Оцінка змісту, викладу й оформлення дисертації.

Дисертаційна робота починається з аналізу наукових засад дослідження лісових ландшафтів, їх конструктивно – географічна сутність. Обґрунтовані методи, методика та алгоритм конструктивно – географічного дослідження лісових ландшафтів Рівненської області. Автор детально описує розроблений ним алгоритм дослідження лісових ландшафтів.

Виявлені вже на цьому етапі значні розходження у трактуванні базових понять, їх скрупульозний аналіз дозволили автору розробити низку їх авторських трактувань, що стало підґрунтям для вироблення методичних підходів щодо проблем оцінки лісових ландшафтів.

В другому розділі роботи «Фізико – географічні умови як базис формування лісових ландшафтів Рівненської області» автором проаналізовано геолого – геоморфологічну будову, гідрологічні умови, кліматичні особливості, ґрунтовий покрив та ландшафтну структуру Рівненської області.

В третьому розділі роботи «Просторово – часовий аналіз та оцінка масштабів динаміки заліснення Рівненської області» здійснено аналіз зміни заліснення області за понад 100- річний період з 1910 по 2015 рік на основі побудованих картосхем. Автор відмічає, що станом на 2015 рік заліснення області продовжує зменшуватися і досягає показника 36%. Проведення лісовідновних робіт характеризується низькою ефективністю через нежиттєздатні посадки та невірні схеми виділення коштів на посадки. Найбільш залісненим регіоном залишається Полісся (42%), зокрема Рокитнівський район (57,2%).

Цілком обґрунтований 4 розділ роботи «Характеристика лісів Рівненської області». Автор аналізує структуру земель лісового фонду області, видовий склад лісів та його динаміку, розподіл площ за класами віку та бонітету, деревну продуктивність та повноту насаджень, здійснено лісотипологічну характеристику лісів, вивчено структуру лісових ландшафтів Рівненської області.

У п'ятому розділі «Конструктивно – географічний аналіз господарської діяльності та її еколого – географічних наслідків у межах лісового фонду Рівненщини» досліджено головне, проміжне та побічне користування лісом, напрямки та обсяги відновлення лісів і лісорозведення. В результаті проведеного аналізу антропогенного впливу на лісові ландшафти області визначені основні напрями впливу та їх наслідки.

У шостому розділі «Геоекологічні засади оптимізації стану лісів та лісових ландшафтів Рівненської області» автор обґрунтовує засади оптимізації залісненості, видового складу та продуктивності лісів, умови й засоби екологізації лісокористування, а також визначено місце лісових ландшафтів у системі природохоронних територій.

Дисертація Чабанчук В.Ю. відповідає всім вимогам, що пред'являє ДАК Міністерства освіти і науки до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук з точки зору актуальності, наукової новизни, теоретичної та практичної значимості, достовірності отриманих результатів. Список використаних джерел нараховує 298 найменування. Текстова частина має достатні й вірні посилання на літературні джерела.

Зауваження, дискусійні моменти, побажання:

- 1) у висновку до першого розділу роботи (стор. 58) автор називає 14 складових лісового природокористування і серед них – управління і моніторинг, рибальство – рибництво, а чи правомірно такі види діяльності відносити до лісового природокористування?
- 1) на сторінці 81 автор характеризує ландшафтну структуру Рівненської області виділяє наступні ландшафти: Волинського та Житомирського Полісся, Мале Полісся та Волинська височина, а чи це відповідає поняттю ландшафти? (це все таки фізико – географічні області).
- 2) розділи роботи змістовно не однозначні за наповненістю матеріалів, зокрема розділ четвертий 41 сторінка, а розділ третій 10 сторінок;
- 3) рис. 3.1, 3.2., 3.3 – відсутнє джерело інформації;
- 4) в таб. 5.9 «Ступінь антропогенної перетвореності ландшафтів Рівненської області» є графа коефіцієнт антропогенної перетвореності – проте в роботі відсутні критерії меж перетворення;
- 5) вважаю, що робота мала б більш практичне використання, якби була підготовлена комплексна карта сучасних лісових ландшафтів Рівненської області;

- 6) в роботі значна увага приділяється лісотипологічним проблемам, що значно послаблює її географічний характер;
- 7) серед новизни роботи відмічено, що удосконалено понятійний апарат дослідження, проте крім поняття «лісовий ландшафт», про інші відсутня інформація;
- 8) які міждисциплінарні зв'язки найбільш широко відображають проблематику дослідження?

Відповідність дисертації паспорту спеціальності, автореферату – змістові дисертації.

Дисертаційна робота написана на відповідному літературному та науковому рівні, відповідно до правил стилю наукового мовлення. Основні положення викладені чітко і лаконічно, згідно з вимогами до робіт такого рівня. Зміст дисертації **Чабанчук Валентини Юріївни** «Еколого – географічний аналіз лісових ландшафтів Рівненської області» відповідає паспорту спеціальності 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів.

Загальний висновок.

Дисертація **Чабанчук В.Ю. Ю.** є самостійною, завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані теоретичні й експериментальні результати, що в сукупності свідчать про вирішення автором важливої наукової та господарської проблеми. Зазначене має суттєвий зміст для розвитку конструктивної географії у галузі розв'язання проблем природокористування. Наукові положення, висновки і рекомендації, які містяться в ній і виносяться на захист, одержані автором самостійно і є його особистим внеском у конструктивно-географічну науку.

Вищезазначені у відгуку актуальність проблематики, теоретичне значення, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і практичних рішень дисертації, їх достовірність, новизна і достатній науковий рівень практичних розробок дозволяють зазначити, що дисертаційна робота

Чабанчук Валентини Юріївни «Еколого – географічний аналіз лісових ландшафтів Рівненської області» відповідає чинним вимогам ДАК України і є підставою для присудження автору наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів.

**Офіційний опонент, доктор географічних наук,
професор кафедри раціонального використання
природних ресурсів і охорони природи
Львівського національного університету
імені Івана Франка**

М. М. Назарук

**засвідчую підпис професора Назарука М.М.
учений секретар Львівського національного
університету імені Івана Франка**

О. С. Грабовецька